

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG

LÂM THỊ MỸ LAN

PHÁT TRIỂN NUÔI TÔM TẠI TỈNH TRÀ VINH

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Đà Nẵng, Năm 2021

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG

LÂM THỊ MỸ LAN

PHÁT TRIỂN NUÔI TÔM TẠI TỈNH TRÀ VINH

Chuyên ngành: Kinh tế Phát triển

Mã số: 62. 31. 01. 05

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học:

1. GS.TS. LÊ THẾ GIỚI

2. TS. LÊ BẢO

Đà Nẵng, Năm 2021

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đề tài luận án “*Phát triển nuôi tôm tại tỉnh Trà Vinh*” là công trình nghiên cứu khoa học của riêng tôi thực hiện dưới sự hướng dẫn của hai nhà khoa học, bao gồm:

Các thông tin, số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận án là do tôi tự tìm hiểu, phân tích, có trích dẫn một cách rõ ràng và chưa từng được ai khác công bố tại bất cứ công trình nào.

Nghiên cứu sinh

Lâm Thị Mỹ Lan

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
MỤC LỤC.....	ii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	v
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vi
DANH MỤC CÁC HÌNH.....	viii
MỞ ĐẦU.....	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
4. Câu hỏi nghiên cứu	4
5. Đóng góp mới của luận án.....	5
6. Kết cấu của luận án.....	6
CHƯƠNG 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ PHÁT TRIỂN NUÔI TÔM	7
1.1. Cơ sở lý luận về phát triển nuôi tôm	7
1.1.1. Một số khái niệm về phát triển nuôi tôm.....	7
1.1.2. Nội dung và tiêu chí đánh giá sự phát triển nuôi tôm	13
1.1.3. Các nhân tố ảnh hưởng đến phát triển nuôi tôm.....	25
1.1.4. Nhân tố đo lường sự phát triển nuôi tôm	31
1.2. Kinh nghiệm phát triển nuôi tôm trong và ngoài nước	32
1.2.1. Kinh nghiệm ngoài nước	33
1.2.2. Kinh nghiệm trong nước	35
1.3. Những bài học kinh nghiệm rút ra cho Trà Vinh	38
TÓM TẮT CHƯƠNG 1	40
CHƯƠNG 2. THIẾT KẾ NGHIÊN CỨU	41
2.1. Mô hình nghiên cứu	41
2.1.1. Khung nghiên cứu	41
2.1.2. Mô hình đa nhân tố.....	42
2.2. Phương pháp nghiên cứu	46
2.2.1. Phương pháp thu thập số liệu	46
2.2.2. Phương pháp xử lý số liệu.....	48
2.3. Thiết kế nghiên cứu sơ bộ	52

2.3.1. Các bước nghiên cứu sơ bộ	52
2.3.2. Kết quả xây dựng thang đo nháp	52
TÓM TẮT CHƯƠNG 2	63
CHƯƠNG 3. THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN NUÔI TÔM TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH TRÀ VINH THỜI GIAN QUA	64
3.1. Mở rộng quy mô nuôi tôm.....	64
3.1.1. Mở rộng diện tích mặt nước nuôi tôm.....	64
3.1.2. Gia tăng hệ số sử dụng mặt nước nuôi tôm.....	65
3.1.3. Gia tăng số lượng các nông hộ nuôi tôm.....	66
3.2. Nâng cao trình độ kỹ thuật sản xuất	67
3.2.1. Đầu tư cơ sở hạ tầng kỹ thuật	67
3.2.2. Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực trong nuôi tôm	69
3.2.3. Ứng dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật vào nuôi tôm	71
3.3. Thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu nuôi tôm.....	72
3.3.1. Chuyển dịch cơ cấu vật nuôi	72
3.3.2. Chuyển dịch hình thức nuôi.....	74
3.4. Phát triển dịch vụ phục vụ nuôi tôm.....	75
3.4.1. Nhóm hỗ trợ đầu vào	75
3.4.2. Nhóm hỗ trợ đầu ra.....	77
3.4.3. Hệ thống liên kết kinh tế.....	80
3.5. Đánh giá hiệu quả và kết quả trong nuôi tôm.....	82
3.5.1. Các chỉ tiêu về sản lượng nuôi tôm	82
3.5.2. Các chỉ tiêu về giá trị.....	83
TÓM TẮT CHƯƠNG 3	92
CHƯƠNG 4. PHÂN TÍCH NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN PHÁT TRIỂN NUÔI TÔM TỪ KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	93
4.1. Đặc điểm về các đối tượng khảo sát.....	93
4.2. Kết quả xây dựng thang đo sơ bộ	93
4.2.1. Kết quả phân tích độ tin cậy Cronbach's Alpha.....	94
4.2.2. Kết quả phân tích nhân tố khám phá (EFA)	96
4.3. Thiết kế các bước nghiên cứu chính thức.....	97
4.3.1. Phân tích nhân tố khẳng định CFA.....	98
4.3.2. Kiểm định mô hình nhân tố	101

4.4. Kiểm định giả thuyết và đánh giá về nhân tố ảnh hưởng	104
4.4.1. Kiểm định giả thuyết nghiên cứu	104
4.4.2. Đánh giá về các nhân tố ảnh hưởng.....	105
4.5. Chính sách trong phát triển nuôi tôm	112
4.6. Những thành công, hạn chế và nguyên nhân hạn chế trong phát triển nuôi tôm tại tỉnh Trà Vinh thời gian qua.	115
4.6.1. Thành công	115
4.6.2. Hạn chế.....	117
4.6.3. Nguyên nhân hạn chế	120
TÓM TẮT CHƯƠNG 4	123
CHƯƠNG 5. CÁC GIẢI PHÁP NHẪM ĐẨY MẠNH PHÁT TRIỂN NUÔI TÔM TẠI TỈNH TRÀ VINH.....	124
5.1. Cơ sở cho việc đề xuất giải pháp.....	124
5.1.1. Xu hướng thay đổi môi trường hoạt động nuôi trồng thủy sản	124
5.1.2. Một số chủ trương, chính sách của Trung ương, địa phương về phát triển nuôi tôm	126
5.1.3. Phương hướng phát triển	127
5.2. Các giải pháp nhằm đẩy mạnh phát triển nuôi tôm ở tỉnh Trà Vinh.....	129
5.2.1. Đẩy mạnh công tác quy hoạch và quản lý quy hoạch	129
5.2.2. Nhóm giải pháp nâng cao trình độ kỹ thuật sản xuất	130
5.2.3. Nhóm giải pháp thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu tôm nuôi	135
5.2.4. Nhóm giải pháp phát triển các dịch vụ phục vụ nuôi tôm.....	136
5.2.5. Nhóm giải pháp gia tăng kết quả và hiệu quả sản xuất trong NT	142
TÓM TẮT CHƯƠNG 5	147
KẾT LUẬN	148
1. Kết quả đạt được.....	148
2. Hạn chế và hướng nghiên cứu tiếp theo	150
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	i

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

VASEP	Hiệp hội chế biến và xuất khẩu thủy sản Việt Nam
FAO	Tổ chức Nông lương Liên Hiệp Quốc
UNIDO	Tổ chức phát triển công nghiệp liên hiệp quốc
UN	Liên Hiệp Quốc
CNCBTSXK	Công nghiệp chế biến thủy sản xuất khẩu
TS	Thủy sản
TC	Thâm canh
STC	Siêu thâm canh
PTNT	Phát triển nuôi tôm
BTC	Bán thâm canh
QC	Quảng canh
QCCT	Quảng canh cải tiến
TC	Thâm canh
CCSPTN	Chuỗi cung sản phẩm tôm nuôi
ĐBSCL	Đồng bằng sông Cửu Long
GTGT	Giá trị gia tăng
GTGTT	Giá trị gia tăng thuần
GTTS	Giá trị thủy sản
HĐND	Hội đồng nhân dân
NT	Nuôi tôm
NTTS	Nuôi trồng thủy sản
NMCB	Nhà máy chế biến
GO	Giá trị sản xuất
VA	Giá trị gia tăng
LĐTT	Lao động trực tiếp

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1. Kế hoạch chọn mẫu theo vùng nuôi.....	48
Bảng 2.2. Thang đo nhân tố điều kiện tự nhiên.....	53
Bảng 2.3. Thang đo nhân tố nguồn vốn đầu tư	54
Bảng 2.4. Thang đo nhân tố nguồn lực lao động.....	55
Bảng 2.5. Thang đo nhân tố điều kiện yếu tố đầu vào	56
Bảng 2.6. Thang đo nhân tố điều kiện thị trường.....	57
Bảng 2.7. Thang đo nhân tố các ngành phụ trợ và liên quan	58
Bảng 2.8. Thang đo nhân tố cấu trúc ngành và sự cạnh tranh.....	60
Bảng 2.9. Thang đo kết quả hoạt động.....	61
Bảng 2.10. Thang đo kết quả thị trường.....	62
Bảng 3.1. Diện tích nuôi tôm tỉnh Trà Vinh.....	64
Bảng 3.2. Hệ số sử dụng mặt nước giai đoạn 2015-2019	65
Bảng 3.3. Sự biến động số hộ tôm của tỉnh Trà Vinh	66
Bảng 3.4. Kết quả thực hiện về phát triển hạ tầng thủy sản.....	67
Bảng 3.5. Sự phát triển về đầu tư hạ tầng ao nuôi tôm	69
Bảng 3.6. Trình độ chuyên môn của lao động nuôi tôm	70
Bảng 3.7. Tình hình tuyên truyền, phổ biến pháp luật và tập huấn.....	70
Bảng 3.8. Tình hình tham gia tập huấn trong 2 năm 2016-2018.....	71
Bảng 3.9. Tình hình nuôi tôm siêu thâm canh quy chuẩn VietGap	72
Bảng 3.10. Sự thay đổi năng suất tôm qua các năm.....	74
Bảng 3.11. Tỷ lệ chuyển đổi diện tích theo hình thức nuôi	74
Bảng 3.12. Cơ sở sản xuất giống phân bố theo đối tượng năm 2019.....	75
Bảng 3.13. Tình hình phát triển sử dụng tôm giống có chất lượng của tỉnh Trà Vinh	76
Bảng 3.14. Kết quả kiểm tra vật tư nông nghiệp của tỉnh năm 2019	77
Bảng 3.15. Giá trị gia tăng các tác nhân tham gia CGT tôm thẻ chân trắng.....	79
Bảng 3.16. Sự liên kết giữa những người nuôi tôm của tỉnh Trà Vinh.....	80
Bảng 3.17. Sự phát triển liên kết dọc của tỉnh Trà Vinh năm 2016 và 2018	81
Bảng 3.18. Sự biến động sản lượng tôm nuôi tỉnh Trà Vinh	82
Bảng 3.19. Giá trị NTTS tỉnh Trà Vinh giai đoạn 2010-2019 theo giá so sánh 2010...84	84

Bảng 3.20. Sự biến động giá trị gia tăng ngành nuôi tôm tỉnh Trà Vinh theo giá so sánh năm 2010	86
Bảng 3.21. Thu nhập hỗn hợp bình quân 1 vụ tôm của tỉnh Trà Vinh.....	86
Bảng 3.22. Ước tính chi phí, doanh thu và lợi nhuận trung bình trên ao của các nông hộ nuôi tôm thẻ chân trắng.....	87
Bảng 3.23. Ước tính chi phí, doanh thu và lợi nhuận trung bình trên 1 tấn tôm của thương lái.....	89
Bảng 3.24. Ước tính chi phí, doanh thu và lợi nhuận trung bình trên 1 tấn tôm của doanh nghiệp chế biến.....	90
Bảng 4.1. Kết quả Cronbach's alpha thang đo kết quả hoạt động	95
Bảng 4.2. Kết quả kiểm định giá trị phân biệt các khái niệm trong mô hình tới hạn	98
Bảng 4.3. Độ tin cậy tổng hợp và phương sai trích	101
Bảng 4.4. Kết quả ước lượng mô hình lý thuyết (chuẩn hóa)	102
Bảng 4.5. Ước lượng Bootstrap với mẫu N = 600	104
Bảng 4.6. Tổng hợp kết quả kiểm định giả thuyết	104
Bảng 4.7. Kết quả ước lượng của từng chỉ tiêu trong mô hình nhân tố	105
Bảng 4.8. Mức hỗ trợ đối với tôm bị thiệt hại do thiên tai, dịch bệnh	114
Bảng 5.1. Các chỉ tiêu phát triển ngành tôm đến năm 2025	129
Bảng 5.2. Lượng điện phục vụ cho khu nuôi tôm công nghiệp	131
Bảng 5.3. Nhu cầu lao động cho nuôi tôm	133
Phụ lục 4A. Chuỗi giá trị tôm thẻ chân trắng với kênh thị trường xuất khẩu tỉnh Trà Vinh năm 2017	iii
Phụ lục 5A. Chuỗi giá trị tôm thẻ chân trắng với kênh thị trường nội địa tỉnh Trà Vinh năm 2017	iv
Phụ lục 1C. Kết quả Cronbach's alpha thang đo nhân tố ảnh hưởng.....	xx

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 2.1. Khung nghiên cứu	41
Hình 2.2. Mô hình nghiên cứu	42
Hình 2.3. Quy trình chọn mẫu	46
Hình 3.1. Cơ cấu các loài tôm của tỉnh Trà Vinh	73
Hình 3.2. Sản lượng tôm nuôi của tỉnh Trà Vinh giai đoạn 2010 - 2019	83
Hình 3.3. Tỷ lệ giá trị ngành NTTS tỉnh Trà Vinh	85
Hình 4.1. Kết quả mô hình CFA trong nghiên cứu	100
Hình 4.2. Kết quả SEM lần 2	102